

Fotbolls-VM 1970 i Mexico

Fotbolls-VM 1970... Jag minns finalen som igår trots att jag då bara var 12 år gammal. Min pappa gick den helgen vakthavande befäl på Kungliga Jämtlands Flygflottilj F4 och han såg till att jag fick komma ut och se finalen på officersmässen i kanslihuset. Där hade de införskaffat en ny fin färg-TV och det var första gången i mitt liv jag fick titta på en färg-TV...

Färg-TV hade precis införts i Sverige. Testsändningar året innan hade utfallit positivt och i april 1970 började Sveriges Television att sända TV-program i färg. Nu behövde vi inte längre trä en nylonstrumpa över bildrutan. Och de som hade TV2-tillsats kunde även se TV-program i färg i "den andra kanalen".

Inför fotbolls-VM 1970 hade en helt ny typ av fotboll tagits fram av Adidas. Den fick namnet Telstar efter en kommunikationssatellit. Bollen var uppbyggd på ett helt nytt sätt med 12 svarta pentagonala och 20 vita hexagonala fält, detta till skillnad från tidigare fotbollar som hade haft avlånga rektangulära fält (typ volleybollar). Dessutom hade läderbollen förseglats med en hinna av polyuretan benämnd Durlast för att motstå väta bättre – också detta en nymodighet. Att bollen gjordes svartvit har många kopplat till att Mexicos Fotbolls-VM skulle sändas i färg-TV, vilket skulle göra det lättare att se bollen, men den officiella förklaringen är precis tvärtom.

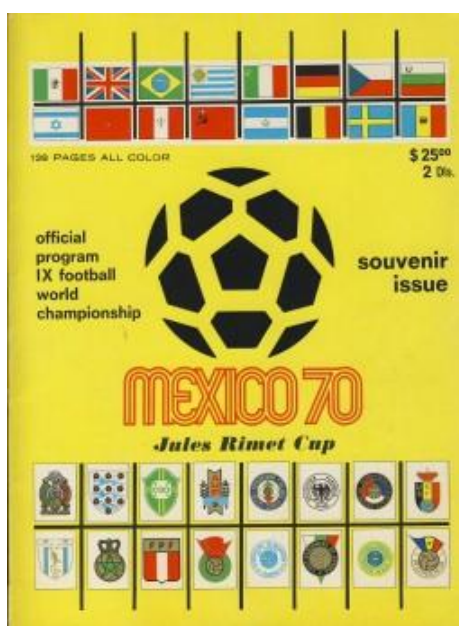

För att direktsändningarna i TV bättre skulle passa in tidsmässigt för den majoritet av TV-tittare som fanns i Europa, bestämdes det att många av matcherna skulle börja mitt på dagen i Mexico.

Detta hade emellertid den stora nackdelen att det var den tid på dygnet då det var som varmast i Mexico och många länder protesterade därför mot detta beslut – utan framgång.

Många anser att detta är det bästa fotbolls-VM som någonsin spelats och kanske är det så. Framförallt var det den sista VM-turnering som Pelé spelade, eller Edison Arantes do Nascimento som han egentligen heter – världens genom tiderna bästa fotbollsspelare enligt de flestas förmenande. Men låt oss blicka tillbaka och inte gå händelserna i förväg...

Inför fotbolls-VM 1970 hade Sverige äntligen lyckats kvalificera sig till ett slutspel. Och detta på egen hand. Senast Sverige var med var på hemmaplan 1958, men som värdnation hade Sverige en friplats. Att det sedan gick över förväntan är bara att tacka och ta emot, men mot Brasilien i finalen gick det inte att göra så mycket – förlust med 5-2. Brasilien vann även VM 1962, men åkte ur redan i gruppspelen i ”Englands-VM” 1966. Kanske pga att Pelé tidigt blev skadad. Sverige hade inte lyckats kvalificera sig till dessa VM-turneringar 1962 och 1966, men till 1970 hade det burit hela vägen.

Upptakten inför VM 1970 förmörkades dock av det så kallade fotbollskriget. El Salvador hade för första gången lyckats ta sig till slutspel, men det skedde på bekostnad av grannlandet Honduras i Centralamerika. Vinsten över Honduras gjorde att ett 100-timmars krig utbröt mellan nationerna. Länderna led stora förluster på bägge sidor och som en effekt av kriget tvingades 300.000 salvadoraner fly från Honduras. Först 2006 kunde en överenskommelse nås om de landgränser kriget egentligen handlade om.

I kvalspelat hade Sverige mött Frankrike och Norge. Norge hade utan problem kunnat besegras på såväl hemma- som bortaplan med stora siffror (5-0 respektive 5-2). Mot Frankrike var det tuffare. Vinst hemma med 2-0. Detta efter att en tveksam straff utdömts som den fällde spelaren Ove Kindvall själv satte i mål.

För sin insats i denna match belönades han senare med SvD bragdguld). Borta blev det stryk med 3-0, men då Frankrike överraskande hade förlorat hemma med 1-0 mot Norge ett år tidigare så blev det Sverige som gick vidare till VM-slutspelet som 1970 gick av stapeln i Mexico.

Orvar Bergmark, en av hjältarna från silverlaget 1958 och den VM-turnering där han utsågs till ”världens bästa högerback”, hade lett det svenska fotbollslandslaget sedan 1965. Han hade misslyckats med att ta sitt lag till fotbolls-VM 1966. I sin kvalgrupp hade Sverige då haft Cypern (som man besegrade), men också Västtyskland. Sverige hade lyckats klara oavgjort mot Västtyskland på bortaplan, men tappade en ledning på Råsunda och förlorade snöpligt med 1-2. Nu var det alltså dags för revansch – i Fotbolls-VM 1970 i Mexico. Men Sverige skulle komma att få klara sig utan sitt största affischnamn vid den tidpunkten. Fotbollsproffset Roger Magnusson släpptes nämligen inte från sin klubb Olympique de Marseilles (en klubb vi allt sedan dess INTE tycker om). Eventuellt kan klubbens ställningstagande ha haft att göra med språkförbistring – Svenska fotbollsförbundet insisterade på att kommunicera på engelska, ett språk som klubbdirektören i Marseilles tyvärr inte behärskade...

Sverige hade förberett sig med att åka på turné i det kommande värdlandet Mexico. Många nyttiga erfarenheter inhämtades – matcherna skulle komma att spela på hög höjd (i Puebla på

2.162 m höjd och i Toluca på hela 2.680 m över havet). Men det som mest oroade svenskarna var den tryckande hettna de skulle utsättas för under juni månad.

Men tyvärr blev inte VM i Mexico 1970 den framgång vi hade hoppats på för svensk fotboll. Sverige hade lottats i en grupp med Israel, Italien och Uruguay. Den första matchen var mot Italien, ett lag som sedermera kom att ta sig hela vägen fram till finalen. Sverige lyckades spela jämt, men förlorade ändå matchen med 1-0 efter att Ronnie Hellström släppt in ett "skitmål" som gick under armen nära den högra stolpen efter ett överraskande skott från strax utanför målområdet. Sverige fick även ett mål bortdömt för offside efter att bollen retfullt rullats in i öppen bur. Det mest minnevärda från matchen är kanske Jan Olssons punktmarkering av Italiens stora stjärna Luigi Riva. Matchen vi på förhand skulle vinna, den mot Israel, slutade oavgjort 1-1. En stor besvikelse. Då hjälpte det inte att vi i den sista matchen vann mot Uruguay med 1-0, det hade krävts ytterligare ett mål. Men då målet kom i den 90:e minuten, efter ett snyggt nickmål av inhopparen Ove Grahn, fanns inte mycket mer tid att spela på – bokstavligen talat. Det var första gången i VM-historien som målskillnad avgjorde vilket lag som gick vidare, i VM-turneringarna 1962 och 1966 hade målsnitt använts för att särskilja lag åt. Och därmed var Sveriges öde beseglat i fotbolls-VM 1970 – det blev Italien och Uruguay som tog sig vidare till kvartsfinal.

Det som i övrigt är minnesvärt från gruppspelen är Gordon Banks fantastiska reflexrädning på Pelés stenhårda skott från nära håll i matchen mellan England och Brasilien, samt Pelés försök att från mer än halva plan sätta en lobboll över den tjeckiske målvakten Ivo Viktor som stod för lång ut (nu lyckades inte detta utan bollen smet precis utanför kryssribban).

I två av kvartsfinalerna kom Sveriges grupp motståndare Uruguay att möta Sovjet som vunnit sin grupp och Italien att möta hemmanationen Mexico. De två övriga kvartsfinalerna kom att stå mellan Brasilien mot Peru, ett sydamerikanskt derby således, och mellan Västtyskland och England, en upprepning av den klassiska finalen från 1966 där England i sitt hemma-VM hade tilldömts ett mycket tveksamt mål efter Geoff Hurts ribbträff.

I den första kvartsfinalen mellan Sovjet och Uruguay hade de rödklädda det mesta av spelet inledningsvis. Ett offsidemål blev regelrätt bortdömt. Desto mer spektakulärt var Uruguays segermål som tillkom i slutet av förlängningen efter att en spelare dribblat åt sig en boll då en sovjetisk back försökte täcka bollen så att den skulle rulla ut över kortlinjen. 1-0 till Uruguay således. Desto enklare hade Italien att vinna över Mexico i den andra kvartsfinalen. Matchen slutade hela 4-1. Det var dock Mexico som hade inlett målproduktionen, men ett självmål gjorde att lagen gick till pausvila med oavgjort. Lika lätt gick det inte för Brasilien i den tredje kvartsfinalen. Peru besegrades i och för sig med 4-2, men Peru hade ett mycket bra lag och höll spelet väl uppe. Men brassarna bjöd på propagandafotboll och vackra mål av Tostao (2) samt Rivelino och Jairzinho.

Den fjärde kvartsfinalen mellan Västtyskland och England blev en rysare, men tyskarna kunde till slut få sin revansch från VM 1966 och vann matchen med 3-2 efter förlängning. England hade gått upp i en 2-0 ledning, men då deras coach Alf Ramsey bytte ut en alltmer trött 32-årig Bobby Charlton tappade de möjligheten att föra spelet och Västtyskland kunde gå ikapp. Inför matchen hade Englands målvakt Gordon Banks drabbats av matförgiftning och ersattes av Peter Bonetti. Det var i denna match den tyske lagkaptenen Uwe Seeler hoppade upp och med sitt bakhuvud lyckades nicka in bollen över den engelske målvakten – ett otroligt läckert mål.

Inför semifinalerna var fortfarande Sveriges två gruppsspelsmotståndare med i kampen om världsmästartiteln. Uruguay ställdes nu mot Brasilien och Italien mot Västtyskland. Och det blev två relativt jämna semifinaler. Uruguay lyckades hålla oavgjort 1-1 i halvtid, men kunde inte stå emot i den andra halvleken då brassarna till slut kunde dra ifrån och vinna med 3-1 efter två sena mål. Därmed fick Brasilien sin revansch från förlustmatchen i VM 1950. Vad vi också kommer ihåg från denna semifinal är ytterligare ett konstnummer från Pelé. Här visade han att förmågan att springa 100 m på 11 sekunder med boll (!) inte var en klyscha. Helt ensam med målvakten efter en lång rusch låter han bollen lurande passera målvakten på ena sidan emedan han själv springer på den andra. Tyvärr missar skottet, ur en snäv vinkel, målet med en hårsman.

Betydligt tuffare var det i den andra semifinalen – århundradets match som den senare kom att kallas. Efter full tid stod det 1-1 mellan Italien och Västtyskland (Karl-Heinz Schnellinger hade lyckats få in en tysk kvitteringsboll på tilläggstid efter den 90:e minuten). I förlängningen som följde lossnade det målmässigt för bägge lagen, men med tre mål mot två blev det Italien som gick vidare till final. Tyskarnas Gerd Müller satte dock två av målen och blev med detta turneringens bästa målskytt med totalt 10 mål – sex av målen hade tillkommit it grupppelet genom dubbla hat-trick i matcherna mot Peru och Bulgarien. Och fem mål i en förlängning, det är enda gången det har hänt i fotbollens VM-historia. Minnesvärt från matchen är också att liberon i Tyskland, Franz Beckenbauer, bröt nyckelbenet. Såsom den krigare han är fullföljde han ändå matchen – i mitella! Men vad gör man inte för laget då de två tillåtna bytena redan var gjorda. Regeln att få göra två byten under en match hade för övrigt tillkommit inför VM i Mexico 1970...

Bronsmatchen mellan Västtyskland och Uruguay slutade med tysk 1-0 seger efter en match som inte satte några djupare avtryck i fotbollshistorien. Det gjorde däremot finalen mellan Brasilien och Italien som spelades dagen därpå på den väldiga Aztekastadion i Mexico City. En match mellan två lag som båda hade vunnit fotbolls-VM vid två tillfällen tidigare – Italien 1932 och 1938, Brasilien 1958 och 1962.

Söndagen den 21 juni 1970 är otvivelaktigt ett datum som för evigt etsat sig fast på många fotbollsintresserad näthinna. Detta var en dag då vi bjöds på en fotbollsuppvisning i den högre skolan av ett lekfullt brasilianskt lag. Pelé, som i Mexico gjorde sin fjärde och sista VM-turnering, inledde målskyttet i den artonde minuten. Italien kunde i och för sig gå till halvtidsvila med oavgjort efter mål av Boninsegna, men i den andra halvleken bjöd brassarna på fyrverkeri med mål av Gerson, Jairzinho och Carlos Alberto. Brasiliens fjärde mål är fortfarande ansett som ett av de vackraste i fotbollens VM-historia. Totalt åtta spelare var inblandade i målet där bollen gick som på en tråd mellan de olika brassarna innan Alberto med ett hårt skott nära den högra stolproten kunde överlista den italienske målvakten Enrico Albertosi. 4-1 till Brasilien som därmed blev världsmästare för tredje gången.

Brasilien hade levt upp till alla förväntningar – de hade vunnit samtliga sex matcher inför kvalet till VM och vann sedan samtliga sex matcher i slutspelet. Varken för eller senare har ett sådant anfallsglatt lag ställts på fötterna. Det var också första gången som en coach, Mario Zagallo, tog hem titeln efter att tidigare ha vunnit den som spelare.

Vilken fantastisk fotboll. Och vilken fantastisk VM-turnering. Borta var den tråkigt fysiska fotboll som skadade både spelare och anseende under slutspelen 1962 och 1966 (och som även medförde att gula och röda kort infördes till VM 1970). Istället bjöds vi på attackfotboll med enda syfte att göra mål. Totalt 95 mål 32 matcher, vilket gör i princip tre mål per match. Tittar man på bilderna idag på YouTube från de många matcherna slås man av hur hög klass spelet fortfarande håller. Nedtagningar, dribblingar, precisa långpassningar, stenhårda skott och underbart vackra mål!

Ja, fotbolls-VM i Mexico 1970 kommer jag aldrig att glömma...

Minnesglimtarna nedtecknade av

Rickard O. Lindström